

ABDURRAHMAN ŞEREF BEY (1853-1925)

Prof.Dr. Atilla ÇETİN

1942 İstanbul Beykoz doğumlu olan Çetin, sırasıyla Bursa Erkek Lisesi (1961), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü ve Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi (1966).

Bir süre Kars Alparslan Lisesi'nde Tarih Öğretmenliği (1966-1968) yapan Çetin, Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğü'nde, Genel Müdür Vekilliği görevlerinde bulundu (1970-1981).

1972-1973 yılları arasında devlet tarafından Fransa'ya (Paris) arşivcilik ihtisası için gönderildi.

Dünya ve Tercüman gazetelerinde çalıştı. 1987'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde "Tarih Doktoru" unvanını alan Çetin, 1988'de Yakınçağ Tarihi Doçenti, 1996'da Temmuz ayında aynı ana bilim dalında profesör oldu. 1990'da Tunus'ta araştırmalar yaptı. Halen Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Yayımlanmış birçok kitabı bulunan Çetin'in çeşitli yerli ve yabancı ilmi dergilerde tarih, arşivcilik, kütüphanecilik ve kültür konularında birçok makaleleri, çevirileri yayımlandı.

Bazı gazetelerde yazıları neşredildi. Ansiklopedilere maddeler yazdı.

Meşhurluk konusunda Atatürk ve İbrahim Alaeddin Gövsa'nın ilgi çekici bir anektodu vardır. Gövsa, Türk ve Dünya Meşhurları adlı eserini Atatürk'e sunmuş. Atatürk kitabı inceledikten sonra, "Beni de, bir eşkiyayı da, Çakırcalı Mehmet Efe, aynı kitaba almışsın, bu nasıl oluyor?" diye sormuş, Gövsa cevabında "Efendim, siz de, Çakırcalı da halk arasında meşhur kişilersiniz, onun için ikinizi de aldık" şeklinde yanıtlamış.

Abdurrahman Şeref Bey de halk ve aydınlar arasında, eğitimci kimliği, yazarlığı, son resmi vak'anüvis olması, nazırlıkları, Meclis-i Ayân üyelikleri, başkanlığı ve TBMM ilk dönemde mebusluğu ile gerçekten çok tanınmış, ünlü bir şahsiyetti. Fikir hayatının açısından üzerinde durulması, titiz araştırmalar yapılması gerekli bir büyüğümüzdür.

1- AİLESİ, EĞİTİMİ

Abdurrahman Şeref Bey, Tophâne-i âmire Muhasebe kâtiplerinden Hasan Efendi'nin oğlu olup, annesi Şevket-Feza Hanımdı. Ailesini kökeni Anadolu'dan Safranbolulu idi. 15 Zilkade 1269/20

Ağustos 1853'te. İstanbul'da Otakçılar'da doğdu. Ailesi onu Şerefeddin adıyla anardı. Bir asker ailesinden olduğunu ifade ederdi.

Öğrenimini ilk önce mahallesinin imamı Hafız Mehmet Efendi'den aldı. Sonra mahallenin Sıbyan mektebine devam etti. Eyüb Rüştiyesine girerek burayı bitirdi. Bir süre medreseye de devam etti 1867-68'de Mahrec-i Aklâm adlı okulda okudu. Burada tahsili iki yıl sürdü. 16 yaşında iken 1868'de yeni açılan Mekteb-i Sultani denilen şimdiki Galatasaray Lisesi'ne 224 numara ile ilk yılda yatılı olarak tahsile başladı. Okulun açılışından on gün sonra dahil oldu. Babası açık fikirli olup, bu yeni okulda okumasını uygun görmüştü. Bu okulda Türkçe, Fransızca, Latince öğrendi. 15 Temmuz 1873'te üstün bir derece ile mezun oldu. O zamanın deyimiyle "pür vekâr bir efendi olarak" ailesine dönmüştü. Kendisine "Efendi" şeklinde hitap edilmesinden hoşlanırdı. O zamanda liselerde eğitim ve öğretimin seviyesi çok kaliteli idi. Mekteb-i Sultani mezunu Abdurrahman Şeref Efendi kuvvetli bir batı ve doğu kültürü almıştı.

Abdurrahman Şeref Bey

Abdurrahman Şeref Bey'in kabrinin bulunduğu Otakçılar'daki Tokmaktepe Mezarlığı

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde mevcut resmî özgeçmişinde, adı "Abdurrahman Şerefeddin efendi" şeklinde yazılıdır. "Türkçe ve Fransızca kitâbet ve tekellüm eder" denilmektedir. Latinceyi de konuşacak kadar öğrenmişti.

II. 1908' E KADAR GÖREVLERİ

Abdurrahman Şeref Bey, 22 Ağustos 1873'te devlette göreve başladı. Aralıksız kırk dokuz buçuk yıl devlete ve millete hizmet etti. Mahrec-i Aklâm adlı okulda Tarih-i umumi muallimliği ile işe başladı. 13 Mayıs 1875'te Mekteb-i Sultani Kavâid ve imla muallimliği görevi ilâve edildi. 13 Şubat 1878'de Darülmualimîn Tarihi- u umumi muallimliğine, 13 Nisan 1878'de Mekteb-i Mülkiye müdürlüğüne atandı. Bu süratle yükseliş genç Abdurrahman Şeref'in değerli kişiliğini gösterir.

1. MEKTEB-İ MÜLKİYE-İ ŞÂHÂNE MÜDÜRLÜĞÜ

Abdurrahman Şeref Bey 13 Nisan 1878'de 2500 guruş maaşla bu müdürlüğe tayin edildi. Mekteb-i Sultani'deki dersini bıraktı. Bu okulda, ilm-i ahlak, Tarih-i Osmanî, Coğrafya-yı umûmi, İstatistik, Osmanlı siyasi tarihi, Usul-i tercüme derslerini okuttu.

Abdurrahman Şeref, Mekteb-i Mülkiye'nin manevi kurucusu olarak algılanmaktadır. Müdirden ziyade, ailesi arasında bir peder gibi telakki edilmiş ve öğrenciler tarafından çok sevilmiştir. Bu okulun yükseltilmesi ve ilerlemesi için çok mesai sarfetmiştir. Okulun yönetimi onun sayesinde sağlam bir şekilde yürümüştür. Hizmetleri maaş artışı ve muhtelif nişanlarla ödüllendirilmiştir. Mekteb-i Mülkiye'de müdürlüğü 1895'e kadar 16 yıl sürmüştür. 13 Şubat 1895'te Mülkiye'deki dersleri üzerinde kalmak üzere Mekteb-i Sultani müdürlüğüne atanmıştır.

2. MEKTEB-İ SULTANİ MÜDÜRLÜĞÜ

Yetiştigi okula müdir olmak her halde çok hoş bir duygudur. Mekteb-i Sultani'de Abdurrahman Şeref Efendi, Coğrafya, Tarih-i Osmanî, Tarih-i İslâm derslerini okuttu. Bu okulda müdürlüğü 14 Eylül 1908'e kadar 14 yıl sürdü. Başarıları nedeniyle çeşitli nişan ve madalyalar verildi. Yabancı ülkeler de (Fransa, Romanya, Karadağ) kendisini ödüllendirdiler. 1904 yılında vuku bulan yangından sonra okulu tekrar toplayıp, tarihi binasında öğretime devamını sağlamıştır.

III. İKİNCİ MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE HİZMETLERİ

5 Eylül 1900'de Dârülfünûn-ı şâhâne'de Ebedibayat şubesi Tarih-i Osmanî ve düvel müderrisliğine tayin edildi. 4 Ağustos 1908'de 30 bin guruş maaşla Kâmil Paşa kabinesinde Maarif nazırı olarak atandı. Böylece siyasi hayata girdi. 14 Aralık 1908'de 10 bin guruş maaşla Meclis-i ayân üyeliğine seçildi. 15 Aralık 1908'de Defter-i Hakanî nezâretinden Maarif nezâreti vekâletine getirildi. İşlerinin çokluğu nedeniyle Darülfünun'daki derslerini bıraktı. 4 Şubat 1909'da Maarif nezâretinden ayrıldı. 14 Şubat 1909'da Hüseyin Hilmi Paşa kabinesinde Maarif Nâzırı tayin edildi. 6 Mayıs 1909'a kadar bu görevi sürdü. 17 Mayıs 1909'da vak'anüvisliğe tayin olundu. Asıl şöhretini bu görevle yaptı. 1 Kasım 1922'ye kadar bu görevini yürüttü. 18 Mayıs 1909'da tekrar Dârülfünûn Tarih-i Osmanî ve düvel müderrisliğine atandı. 20 Haziran 1909'da Osmanlı Devleti'nin mükemmel bir tarihinin yazılması için kurulan Tarih Komisyonu'nun başkanlığına getirildi. Bu komisyon Tarih-i Osmanî Encümeni'nin temeli oldu. 30 Ağustos 1909'da vak'anüvis sıfatıyla Sultan Mehmet Reşat'ın Bursa gezisine katıldı. 11 Mayıs 1910'da İbrahim Hakkı Paşa kabinesi-

ne Maarif Nâzırı olarak girdi. Bu nâzırlığı kabinenin istifa tarihi olan 3 Ekim 1911'e kadar sürdürdü. 6 Ekim 1911'de Said Paşa kabinesinde yine Maarif Nâzırı tayin edildi. 30 Aralık 1911'de kabinenin istifasından sonra yeni kurulan hükûmette Abdurrahman Şeref Bey yer almadı. 25 Eylül 1915'te Meclis-i ayân ikinci reis vekilliğine tayin edildi. Bu görevi 11 Kasım 1915 ve 11 Kasım 1916'da yenilendi. 13 Mart 1917'de Bakanlar Kurulu tarafından Berlin ve Viyana Krallık kütüphanelerindeki eski eserleri incelemek için iki ay süre ve 500 lira yolluk ile yurt dışına gitmesine izin verildi. Bu görev Haziran-Temmuz 1917'de gerçekleşti. Temmuz 1918'de de tedavi ve araştırma için Viyana'ya gitti 14 Ekim 1918'de kurulan Ahmet İzzet Paşa kabinesine Evkaf Nâzırı olarak atandı. Posta ve Telgraf Nezaretini vekaleten yürüttü. 11 Kasım 1918'de hükümetin istifası ile bakanlıkları sona erdi. 29 Kasım 1918'de Milli Kongre Cemiyeti kurucuları arasında yer aldı. 19 Mayıs 1919'da Damad Ferid Paşa'nın ikinci kabinesinde (Meclis-i vükelâya memur) sıfatıyla bulunduğu görevi 20 Temmuz 1919'da sona erdi. Haziran 1919'da Mustafa Kemal Paşa tarafından özel olarak Sivas'ta toplanacak kongreye çağırıldı. Kongreye katılmadı. 2 Ekim 1919 Ali Rıza Paşa kabinesinde Şurâ-yı Devlet Reisi oldu. Ziraat ve Ticaret Nezâretini vekâleten yürüttü. 8 Mart 1920 Salih Paşa hükümetinde Maarif Nâzırı tayin edildi. 2 Nisan 1920'de Salih Paşa'nın istifası ile nâzırlığı sona erdi. 27 Nisan 1920'de Tevfik Paşa hükümetinin desteğiyle kurulan Cemiyet-i Akvâm'a Müzâharet Cemiyeti kurucuları içinde bulundu. 1 Kasım 1922 TBMM Saltanatı kaldırınca Ayân Meclisi üyeliği sona erdi.

Abdurrahman Şeref Bey'in II. Meşrutiyet döneminde en büyük hizmetlerinden birisi 27 Kasım 1909'da kurulan ve ilk Türk Tarih Kurumu diyebileceğimiz *Tarih-i Osmani Encümeni* Reisliğine getiril-

mesi ve ölümüne kadar bu kurumun başkanlığını yapmasıdır. Bu kurumun yayın organı olan Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuasında (TOEM) ilk sayısından itibaren birçok kıymetli makaleler ve tedkikler yayınlayarak tarih kültürümüze güzel hizmetler etmiştir. İlk yazısı Osmanlı arşivleri ve belgeleri üzerinedir.

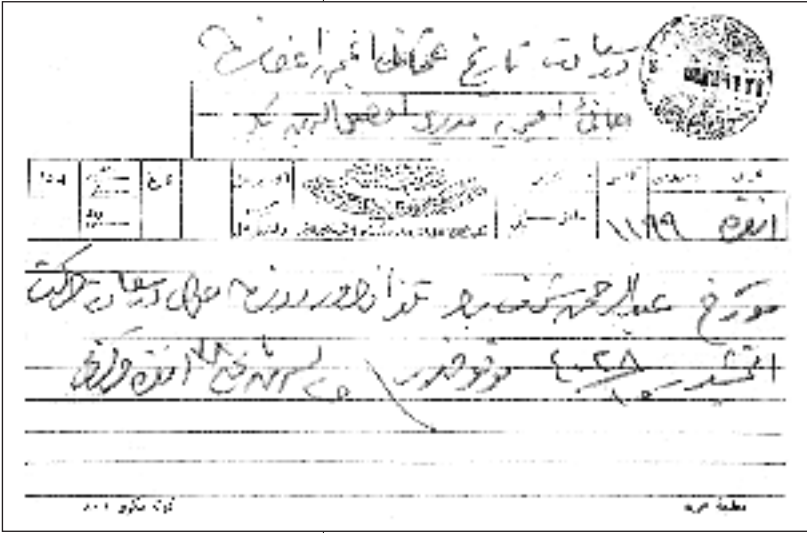
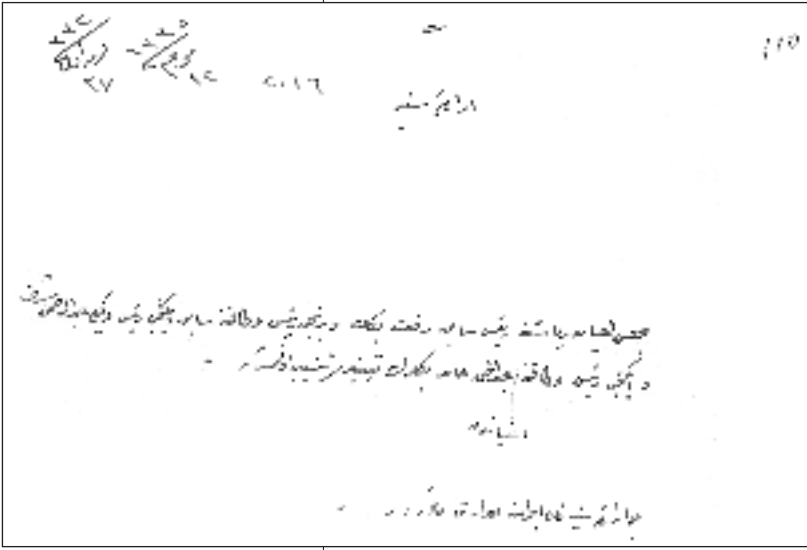
II. Meşrutiyet (1908-1918) Dönemi'nde Osmanlı arşivlerinin yeniden düzenlenmesi ve tasnifinde görev aldı. Topkapı Sarayı'ndan Babıali'de Cevat paşa Kütüphanesi'ne taşınan tarihi evrakın tasnifinde fiilen çalıştı. Sonra ücret anlaşmazlığı dolayısıyla görevi bıraktı.

IV. TBMM VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ

DÖNEMİNDE HİZMETLERİ

6 Ocak 1923'te Abdurrahman Şeref Bey İstanbul Valiliğine bir dilekçe ile başvurarak emekliliğini istedi. 18 Ocak 1923'te Maarif Vekili İsmail Safa Bey Abdurrahman Şeref Bey'e (Hizmet-i Vataniyye Tertibinden) 10 bin gurus maaş tahsis edilmesini istedi. Görüşmeler sonucu 5 bin gurus maaş bağlandı. Emekliliği 24 Şubat 1923'te onaylandı. Temmuz 1923'te TBMM'nin 11. dönem milletvekili seçimlerine katıldı. İstanbul mebusu seçildi. 11 Ağustos 1923'de TBMM'nin ikinci dönem toplantısına en yaşlı üye sıfatıyla başkanlık yaptı. 22 Ağustos 1923'de TBMM'de yaptığı konuşma ile Lozan Andlaşmasının kabulünü destekledi. 29 Ekim 1923 Halk Partisi gurubunda Cumhuriyetin ilanını savundu. 19 Şubat 1924 Hilâl-ı Ahmer (Kızılay) Reisliğine seçildi. 18 Şubat 1925'te İstanbul'da Gurebâ-yı Müslimîn hastanesinde vefat etti. 20 Şubat 1925'te Fatih Camiinde namazı kılınıp, Edirnekapı dışında Otaktepe'deki aile mezarlığına gömüldü. Evli idi ve çocukları vardı.

Abdurrahman Şeref Bey'in Eyüpsultan semti ile ilgisi, tahsil hayatı sırasında Eyüb

Belge 1-2

Rüşdiyesi'nde okuması, aile evinin Otakçı- lar'da olması ve aile mezarlığının ve kendi- sinin gömüldüğü yerin Edirnekapı dışında Otaktepe mezarlığında bulunmasıdır.

V. ESERLERİ

Abdurrahman Şeref Bey, çoğunun res- mi yöneticilik ve görevleri yanında, telif eser çalışmaları ile de uğraşmış, başta çoğu okuttuğu derslerin kitapları olmak üzere epey kitab yazmıştır. Ayrıca, 1909'dan sonra, Tarih-i Osmani Encümeni Mecmu- ası'nda değişik bilimsel makaleler yayınlamıştır. Derin tarih ve bilgi birikimini, geniş halk kitlelerinin yararlanması ve tarih sevgisini geliştirmek için, dönemin önem- li gazete ve dergilerinde, tarih söyleşile-

ri niteliğinde yazılar kaleme almıştır. Res- mi görevli vak'anüvi olarak, 1908-1918 yılları arasında geçen olayları içeren *Ve- kâyi-nâme* adlı eseri yayınlanmamıştır. Çok tedbirli, çok ihtiyatkâr bir kişilik sa- hibi olduğundan, bu dağdağalı siyasi dö- nemin olaylarını, kendisinden beklenen vukufta yazmadığı söylenir. Halit Ziya Uşaklıgil anılarında "Bu zat pek ihtiyatkâr idi" demektedir. Bu yayınlanmamış eseri TTK kütüphanesinde mahfuzdur (nr. 542). 1908-1909 yıllarında II. Meşrutie- tin ilânı ve takip eden bir yıla yakın olay- ları ihtiva eden tarihi yayınlanmıştır; *Son Vak'anüvis Abdurrahman Şeref Efendi Ta- rihi, II. Meşrutiyet Olayları (1908-1909)*, yayına hazırlayanlar: Bayram Kodaman, M. Ali Ünal, Ankara 1996, TTK yayını.

A. YAYINLANMIŞ KİTAPLARI

1. *Fezleke-i Tarih-i Düvel-i İslâmiyye*, Mahmut Bey Matbaası, İstanbul 1301.
2. *Coğrafya-yı Umûmi*, I. cilt Mahmut Bey Matbaası, İstanbul 1301, II. cilt Kas- bar Matbaası, İstanbul 1303.
3. *Tarih-i Osmani*, 1. cilt, Mekteb-i Mülkiye-i şâhâne Destgâhında tab' olun- muştur, İstanbul 1307.
4. *Tarih-i Devlet-i Osmâniyye*, 1. cilt Karabet Matbaası, İstanbul 1309.
5. *Fezleke-i Tarih-i Devlet-i Osmâniyye*, Kasbar Matbaası, İstanbul 1310.
6. *İlm-i Ahlâk*, Yedinci seneye takrir buyurulan dersler, Mekteb-i Mülkiye-i şâ- hâne Litografya Destgâhı, İstanbul 1311.
7. *Tarih-i Devlet-i Osmâniyye*, II. cilt, İstanbul 1312.
8. *İlm-i Ahlak*, Altıncı seneye takrir bu- yurulan dersler, Mekteb-i Mülkiye Litog- rafya Destgâhı, İstanbul 1313.
9. *İstatistik ve Coğrafya-yı Umrani*, Karabet Matbaası, İstanbul 1314.
10. *Zübdetü'l -Kısas*, I. cüz. Karabet Matbaası, İstanbul 1315, II. cüz, Karabet Matbaası, İstanbul 1316.

11. *İlm-i Ahlâk*, Beşinci seneye takrir buyurulan dersler, Mekteb-i Mülkiye Litografya Destgâhı, İstanbul 1316.

12. *İlm-i Ahlâk*, Matbaa-i âmire, İstanbul 1316.

13. *Coğrafya Dersleri*, 1. sene. Mekâtib-i Rüşdiye için. Artin Asadoryan Matbaası, İstanbul 1323.

14. *Coğrafya Dersleri*, Mekâtib-i Rüşdiye Talebesine mahsûs. 2. sene. Artin Asadoryan Şirket-i Mürettebiye Matbaası, İstanbul 1323.

15. *Coğrafya Dersleri*, 3. sene. Mekâtib-i Rüşdiye için, Artin Asadoryan Şirket-i Mürettebiye Matbaası, İstanbul 1324.

16. *Tarih-i Asr-ı Hâzır*, I. cilt (Not tutup neşredenler: Mehmet Zekai-H. Mehmet Kâmil), Müşterekü'l-Menfa'a Osmanlı Şirketi Matbaası, İstanbul 1329.

17. *Abdülhamid-i Sâniye Dâir*, (Ahmet Refik ile), İstanbul 1334-1918.

18. *Harb-i Hâzırın Menşei*, Ayyıldız Matbaası, İstanbul 1334-1918.

19. *Tarih Musahabeleri*, Matbaa-i âmi-re, İstanbul 1339. (yeni yazı yayımlandı).

20. *Son Vak'anüvis Abdurrahman Şeref Efendi Tarihi, II. Meşrutiyet Olayları* (1908-1909), yayına hazırlayanlar: Bayram Kodaman, M. Ali Ünal, Ankara 1996, TTK yayını.

21. *Tarih-i Lütfi*, 8. cilt (Nâşiri: Abdurrahman Şeref), Sabah Matbaası, İstanbul 1328.

22. *İhsâyât B.* (Mehmet Cavit Bey'le) İstanbul 1331.

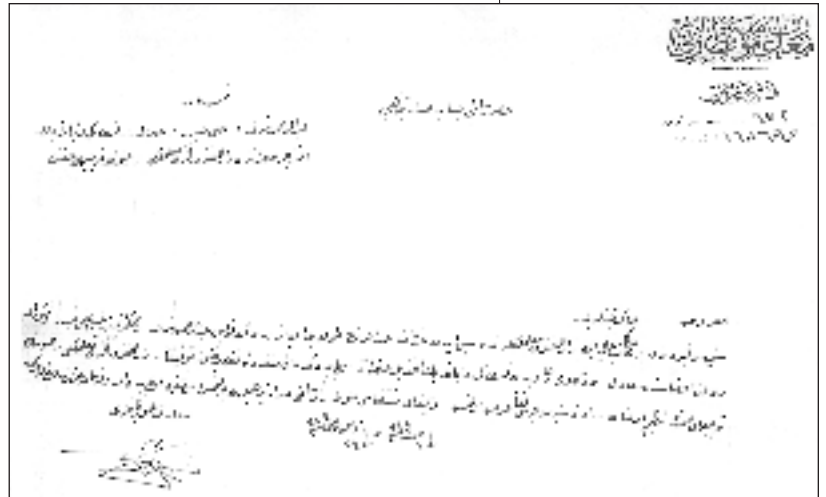
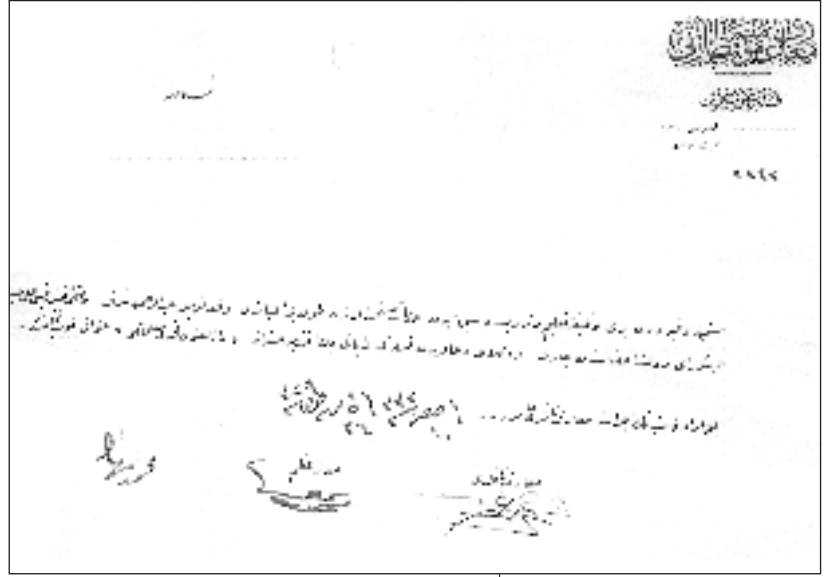
Yayınlanmamış Kitapları

1. *Gazi Ethem Paşa*, TTK Kütüphanesi yazma nr. 213.

2. *Vekayi-nâme*, TTK Kütüphanesi.

C. MAKALELERİ

Abdurrahman Şeref Bey, TOEM, Sabah Gazetesi, Nevsal-i Osmanî, Servet-i Fünûn Gazetesi, Donanma Mecmuası, Düşünce Mecmuası, Yeni Mecmua, Vakıf Gazetesi gibi süreli yayın ve mevkûter

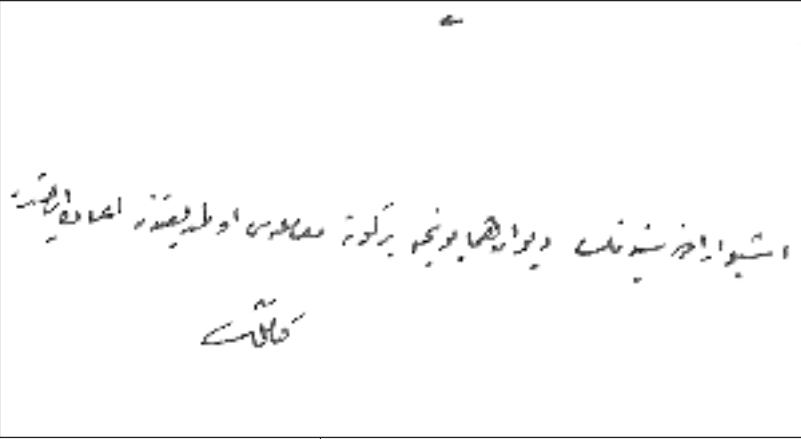
de, arşivsel kaynaklı, bazı önemli makaleler yazmıştır. Özellikle Sabah Gazetesindeki yazıları Tarih Musahabeleri adlı kitabında toplanmıştır.

VI. KİŞİLİĞİ

Abdurrahman Şeref Bey, seçkin bir eğitim-öğretim kurumu olan Mekteb-i Sultani mezunudur. Kuvvetli bir liseden mezun olarak, yabancı dile, Fransızcaya hakimiyeti ile, ders kitapları ve tarihi başka kitaplar yazarak kültür hayatımıza, öğretmenliği ve okul yöneticiliği olarak eğitim dünyamıza büyük hizmetler yapmıştır. Yumuşak huylu, geçimli, tedbirli, ihtiyatkâr şahsiyeti, son derecede babacan tavırları, uyumu ile eğitim camiasında sayılmış

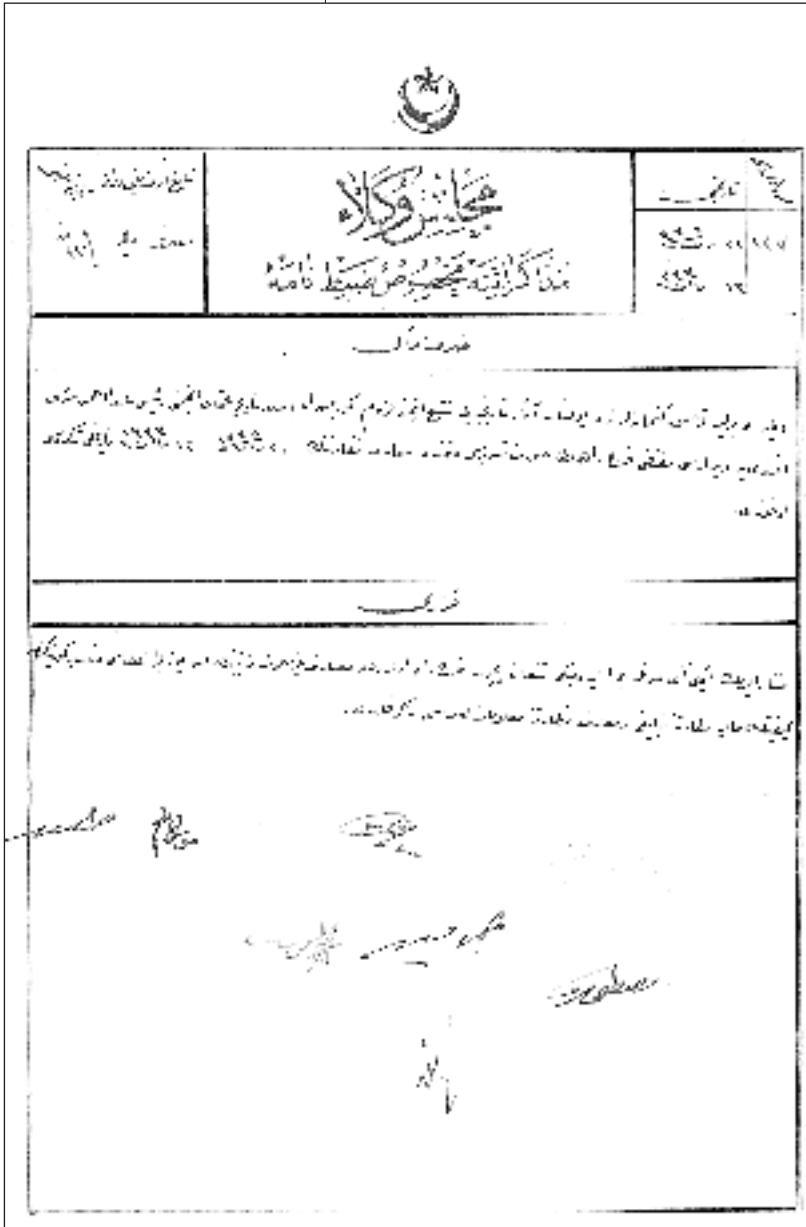
Belge 3-3a

¹ BOA, MV, 245/110 1335. M. 10.

Belge 3b-4

ve sevilmiş bir insandı. Tanzimat dönemi-

nin yetiştirdiği bir aydın tipiydi. II. Meşrutiyet döneminde, devlet adamı olarak, icranın içinde bulundu. Meşrutî yönetim hakkında, "O bir elmas taşıdır. Pırıltısı herkesi celbeder. Fakat kıymet-i hakikisini kuyumcular bilirmiş" demiştir. Tarihi olaylar hakkında, "Bir vak'anın tarih olabilmesi için üzerinden 30 sene geçmek lâzımdır" kanısındaydı. Biyografi çalışmaları konusunda ise, "Bir kimseyi sivrilten, ilmî, manevî ve siyasî kişiliğini oluşturan nitelikleri lâyıkiyla bilinmedikçe, hangi mesleğe mensub ise, meslek hayatı ve meydana getirdiği eserler iyice incelenmeden, tiyatro sahnesinde olduğu gibi, canlı canlı ortaya konmadan, o kimsenin ne hizmetleri, ne de gerçek kişiliği anlaşılabilir. Kusura ve üstünlükler ölçülmeden ve yargılanmadan farklılıklar kıyaslanamaz" demektedir (Tarih Musahabeleri) s.

Tanınmış bazı öğrencileri, Efdaleddin Tekiner, Hamdullah Suphi, Tevfik Fikret, Ahmet Haşim, Ahmet Bedii, İbrahim Hakkı Paşa, Kâzım Bey (Bükreş sefiri) vb.dir.

II. Meşrutiyet döneminde, bir Ayân Meclisi üyesi ve başkan vekili olarak, konuşmaları ve basına yansıyan görüşleri, Abdurrahman Şeref Bey'in yurt ve dünya hakkındaki fikirlerini ve görüşlerini kavramamıza imkân sağlayacaktır. Bu konuda da derin araştırmalar yapılması lâzımdır. Meclis tutanakları ve basın kaynakları titizce taranmalıdır.

BELGELER

Belge-1

"İrâde-i seniyye 2016 12 Mubharrem sene 1335 27 Teşrin-i evvel sene (1) 332

Meclis-i A'yân riyâsetine reis-i sâbık Rif'at Beğim ve birinci reis vekâletine sâbık ikinci reis vekili Abdurrahman Şeref ve ikinci reis vekâletine a'yândan Abdülhak Hamid Beğlerin ta'yinleri tenzih olunmuşdur

Bu irâde-i seniyyenin icrâsına Sadâret me'mûrdur"

Belge-2

"Telgraf Dersaâdet Târih-i Osmanî Encümen azâsından Mebânî-i Emiriyye Müdürü Efdaladdin Beğ'e

Ankara 1199

Müverrib Abdurrahman Şeref Beğ telgrafın vürûdundan evvel Dersaâdet'e hareket etmişdir 4028/15 25 Teşrin-i sâni (13) 38 Ankara merkezi"²

Belge-3

"Maârif-i Umûmiyye Nezâreti

Kalem-i mabsûs

2842

Sinîn-i vâfireden beri vazife-i ta'lim ve tedrisde sebk eden bidemât-ı müstabsenelerinden dolayı a'yândan vak'anüvis Abdurrahman Şeref ve Mabkeme-i temyiz reisi Ali Haydar ve Şurâ-yı Devlet a'zâsından Celâl ve vükelâ-yı de'âviden Kostaki Vayani Beğefendiler bazerâtına "Dârülfünûn fabrî mu'allimliği" unvanı tevcih kılınmıştır.

Bu irâde-i seniyyenin icrâsına Maârif Nâzırı me'mûrdur fî 10 Safer sene (1) 332 fî 26 Kânun-ı evvel sene (1) 329

Mehmed Reşad Maârif Nâzırı"³

Sadrızam Mehmed Said

Belge-3/a

"Maârif-i Umûmiyye Nezâreti

Kalem-i mabsûs

Hususi numero 672

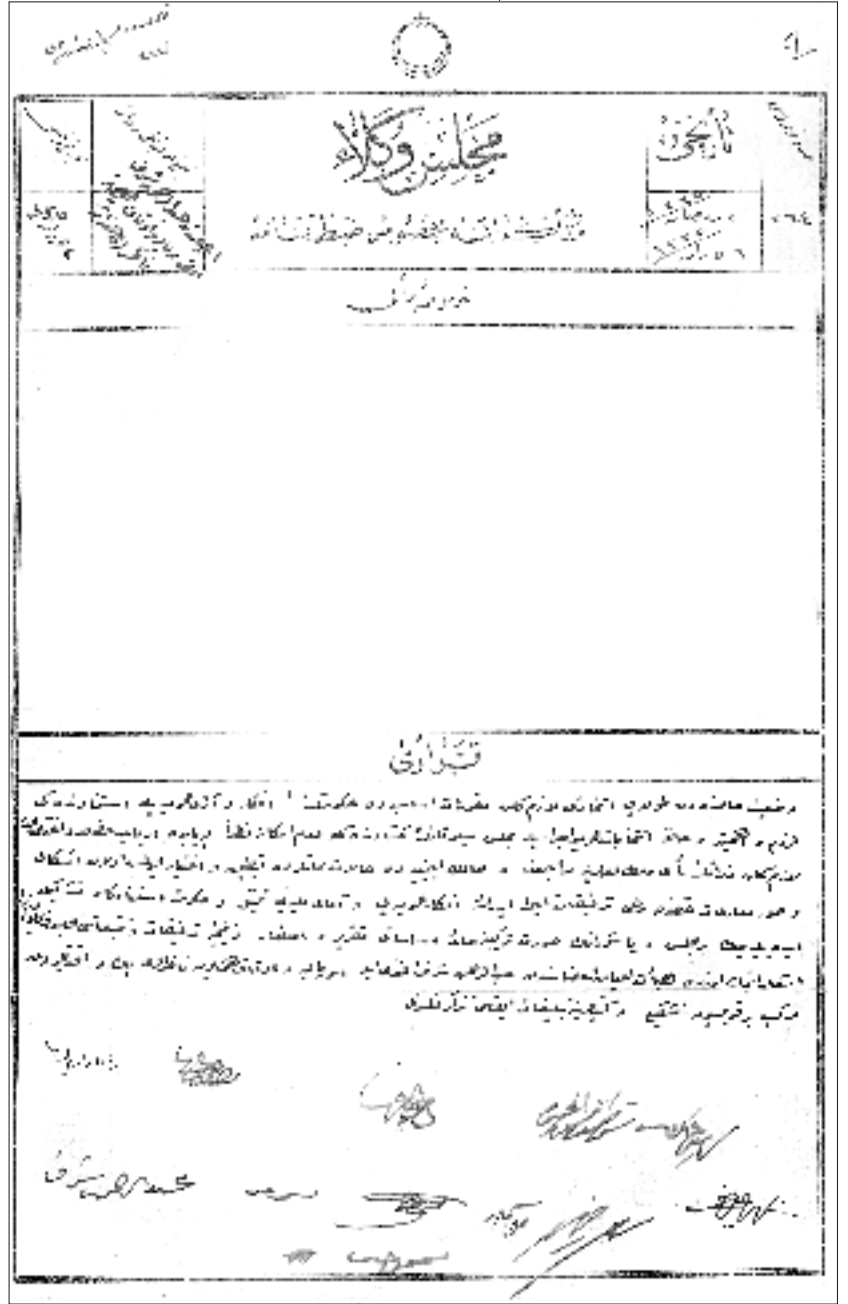
Umumî numero 168695

Huzûr-ı sâmi-i cenâb-ı Sadâret-penâbîye

Hülâsa: Abdurrahman Şeref, Ali Haydar, Celâl, Kostaki Vayani Beğefendiler bazerâtına "Dârülfünûn mu'allimliği" unvanı tevcihi hakkında

Ma'ruz-ı çâker-i keminelidir

Sinîn-i vâfireden beri mekâtib-i âliyye ile Dârülfünûn mu'allimliklerinde sebk eden bidemât-ı hasenelerinden dolayı a'yândan vak'anüvis Abdurrahman Şeref ve Mabkeme-i temyiz reisi Ali Haydar ve Şurâyı devlet a'zâsından Celâl ve vükelâ-yı de'âviden Kostaki Vayani Beğefendiler bazerâtına ol-bâbdaki madde-i münferide-i nizâmiye

Belge 5

bükmüne tevfiikân "Dârülfünûn fabrî mu'allimliği" unvanının tevcihi zımında tanzim olunan irâde-i seniyye lâyihası leffen arz olunmuş ve ifâ-yı muktezâsı me'nût-ı re'y-i sâmi-i Sadâret-penâbîleri buyurulmuş olmağla ol-bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir

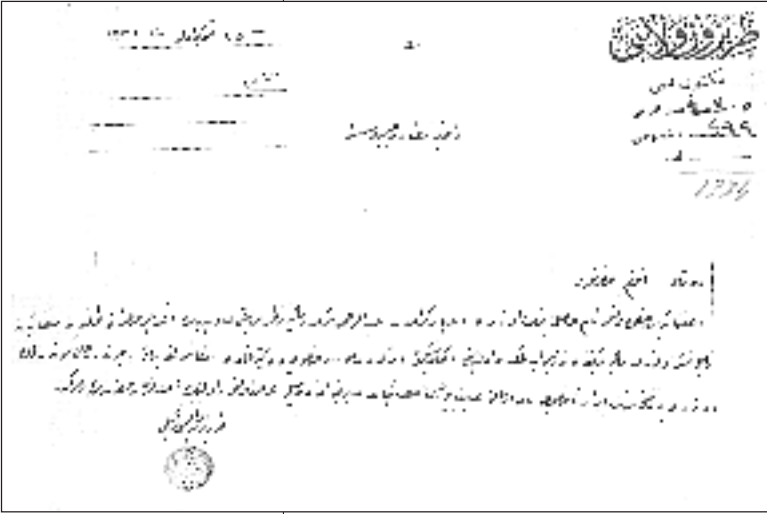
Maârif-i Umûmiyye Nâzırı fî 8 Safer sene (1) 332 ve fî 24 Kânun-ı evvel sene (1) 329"⁴

Belge-4

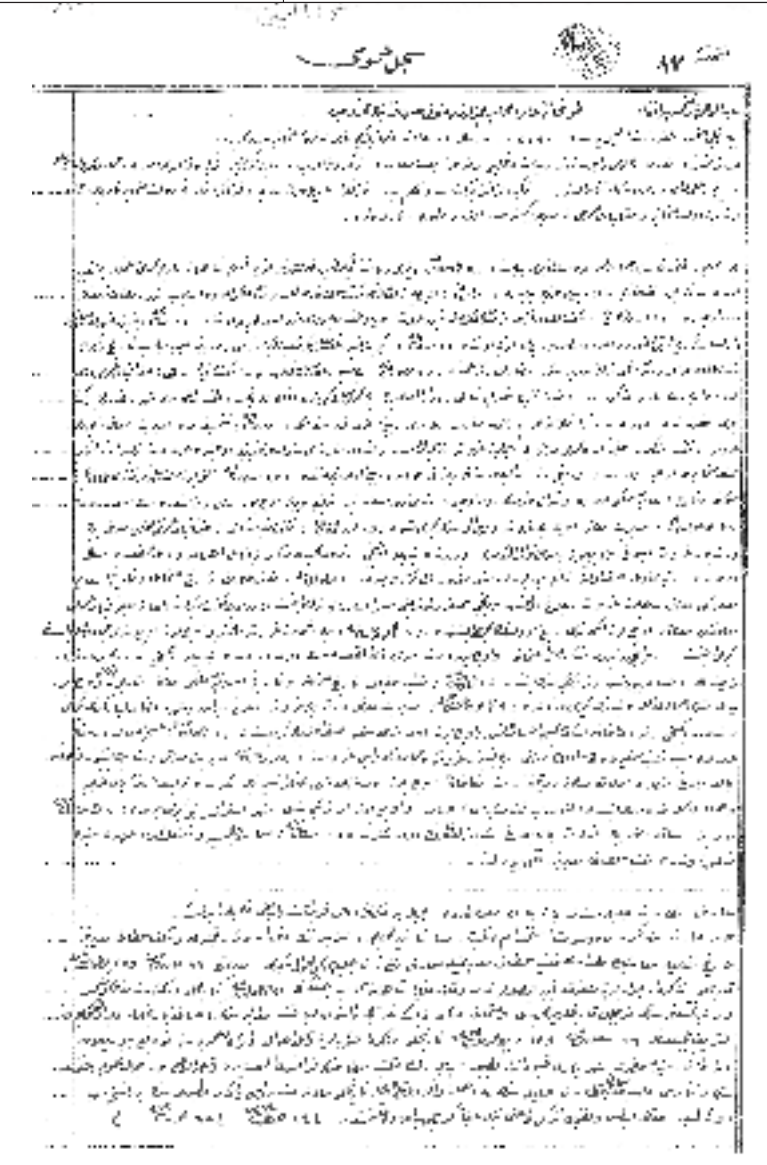
"Meclis-i Vükelâ

² BOA, MB. HPS, 167/43 1341. R. 5.

³ BOA, İrâde-Maârif, 1332. S. 10 3/1.

Belge 6-7/1

müzakerâtına mabsûs zabıt-nâme
sıra numarası: 137
tarihi: 21 Recep sene (1) 335
Tebliğ olunduğu devâir: Maârif, maliye
13 Mayıs sene (1) 333

Hülâsa-i me'âli

Viyana ve Berlin Krallık Kütüphanelerinde bulunan âsâr-ı târihiyyeyi tettebbu' etmesine lüzûm görülen a'yândan Târih-i Osmânî Encümeni Reisi Abdurrahman Şeref Efendiye verilmesi muktezi barc-ı râbım sûret-i tesviyesi hakkında Maârif Nezâretinin 20 Receb sene 1335 târihli tezkeresi okundu.

Karani

Müşârün-ileybin iki ay müddetle icrâ edeceği tettebbu'ât için barc-ı râb olarak masârif-i gayr-i melbûza tertibinden beşyüz lira itâsı münasib göründüğünden keyfiyetin Maliye Nezâretine tebliği ve Maârif Nezâretine ma'lûmât i'tâsı tezekkür kılındı

Ta'lat, Musa Kâzım, Ahmet Nesimi, Enver Mustafa ve dğr." 5

Belge-5

"Meclis-i vükelâ
müzakerâtına mabsûs zabıt-nâme
sıra numarası: 264
tarihi: 2 Ramazan sene 1337

6 Haziran sene 1335

Tebliğ olunduğu devâir A'yândan Abdurrahman Şeref Efendi ve Maliye ve Evkâf-ı hümâyûn nazırları bazerâtına

Karani

Vaziyyet-i bâzıradan dolayı ittibâzi lâzım gelen mukarrerât-ı esâsiyyede hükümetin efkâr ve ârâ-yı umûmiyyece istinâdındaki lüzûm ve ehemmiyete ve hâlen intihâbât-ı umûmiye icrâsiyle Meclis-i meb'ûsânın küşâdındaki adem-i imkâna nazaran bu bâbda erbâb-ı hukuk ve ihtisâdan lâzım gelen zevâtın re'y ve mütâlâalarına mürâcaat ve memâlik-i ecnebiyyede hâlât-ı mümâsilede tatbik

ve ihtiyar edilmiş olan eşkâl ve sûver-i mu'âmelât hakkında dabi tedkikât icrâ ederek efkâr-ı umûmiyyeyi ve âmâl-i milliyeyi temsil ve ümmete istinadgâh teşkil edebilecek bir meclis veya şurânın sûret-i terkibine âid esâsâtı takrir ve ihzâr ve netice-i tedkikât ve tettebbu'âtını Meclis-i vükelâyâ bir raporla iş'âr etmek üzere Hey'et-i Ayân azâsından Abdurrahman Şeref Efendi ile Umûr-ı maliye ve Evkâf-ı bümâyûn nâzırları Beğefendilerden mürekkeb bir komisyon teşkili ve kendülerine tebligât ifâsı tezekkür kılındı. Damad Ferid, Mustafa Sabri, Abdurrahman Şeref, Ali Kemal ve dğrl".⁶

Belge-6

"Trabzon Vilâyeti

Mektûbî kalemi

15 Teşrin-i evvel sene 1331

aded-i umûmî 40305

aded-i husûsî 499

Dâbîliye Nezâret-i celilesine

Devletlü Efendim hazretleri

İhsâiyât (İstatistik) hakkında bir fikr-i tâm bâsil etmek üzere a'yân-ı kirâmdan Abdurrahman Şeref ve Mâlîye Nâzır-ı sâbıkı Cavid Beğefendiler bazerâtı tarafından (İhsâiyât) namıyla neşr olunarak Maliye Mektebi'nde tedris edilmekte olduğu anlaşılın eserlerden sûret-i husûsiyyede getirilmekte imkânsızlığa binâen ücreti derhal gönderilmek üzere bir nüshasının idâre-i husûsiyye nâmına irsâline inâyet buyurulması İhsâiyât Müdiriyyeti ifâdesiyle arz olunur ol-bâbda emr ü fermân hazret-i men lebü'l-emrindir

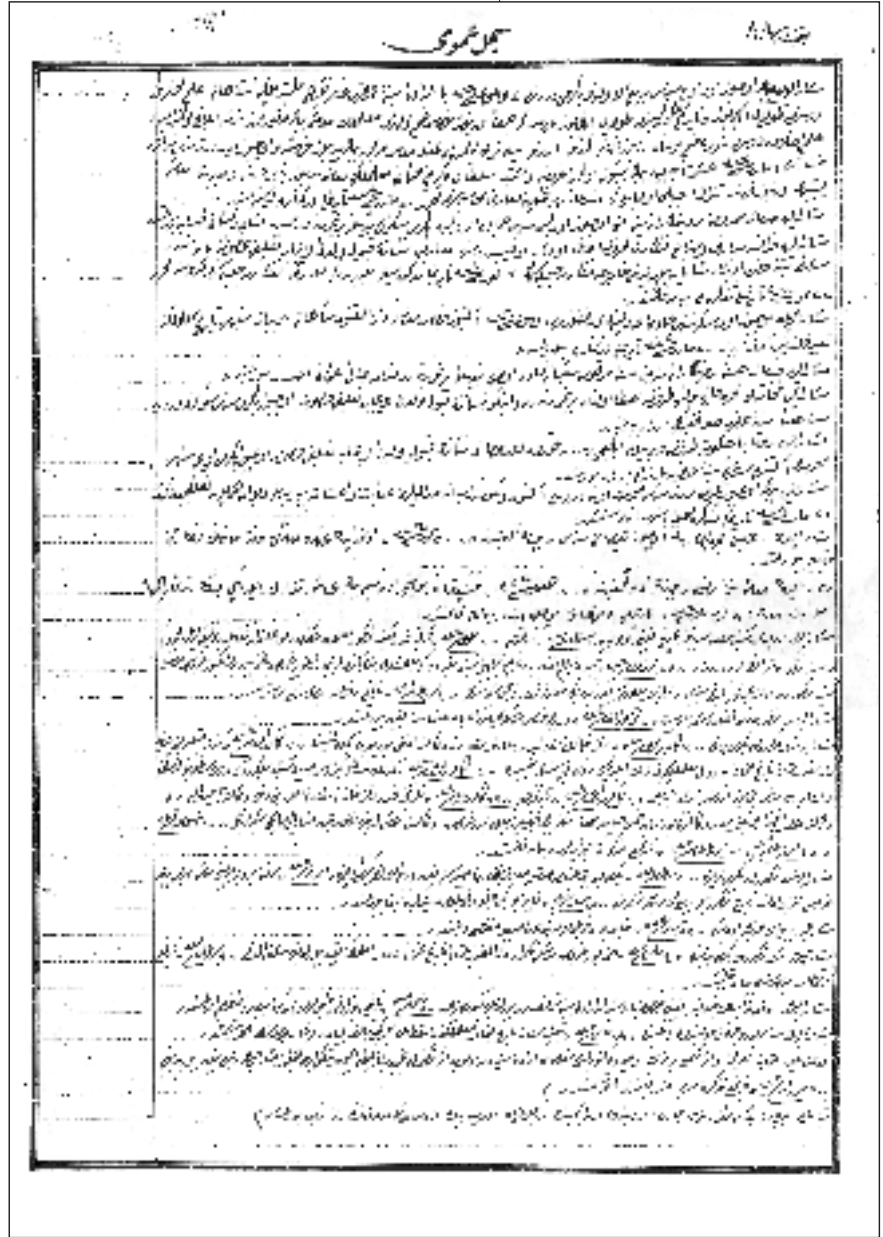
Trabzon Valisi Vekili

("mühür").⁷

KAYNAKÇA

BOA, SAİD, nr. 72, s. 87-88 ; MV, 243/110 1333. M. 10; MB.HPS., 167/43 1341. R. 5; İrâde-Maarif, 1332. S. 10, 3/1; MV, 208/18 1335? B.21; DH.UMUM, 134/50 1334. S. 6;

Efdaleddin (Tekiner), Abdurrahman Şeref Efendi, Tercüme-i Hâli, Hayât-ı

Resmiyye ve Husûsiyyesi, İstanbul 1927; Mükrimin Halil (Yınanç), "Abdurrahman Şeref Efendi", TTEM, 9(15), (1341), s. 211-14;

Ali Çankaya Mücellitoğlu, Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler, Ankara 1968-69, I, s. 81, II, s. 827;

Abdülkadir Özcan, "Abdurrahman Şeref", DİA, I, s. 175;

Mehmet Demiryürek, Tanzimattan Cumhuriyet'e Bir Osmanlı Aydını, Abdurrahman Şeref Efendi (1833-1925), Ankara 2003.

Belge 7/2

⁴ BOA, İrâde-Maarif, 1332.

S. 10 3/1.

⁵ BOA, MV, 208/18 1335.

B. 21.

⁶ BOA, MV, 208/18

1335.B.21.

⁷ BOA, DH.UMUM,

134/50 1334.S.6.